

નીચેના પ્રશ્નો માટે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ શોધી લખો.

(20) વૃષ્ટિ જળ સંચયના કેટલા ઉદ્દેશો આપેલ છે, જેમાંથી કોણ ખોટું છે તે જણાવો.

- (A) પીન્ટુ : જળ પ્રદૂષણ ઘટાડવું.
 (B) સીન્ટુ : ભૂમિગત જળની ગુણવત્તામાં ઘટાડો કરવો.
 (C) મોન્ટુ : પાણીની વધતી જતી માંગને પૂરી કરવી.
 (D) ગોન્ટુ : સપાટી પરથી વહી જતા જળ જથ્થો ઓછો કરવો.

(21) નીચે આપેલો લોગો કઈ સંસ્થાનો છે ?

- (A) ISI (B) BIS
 (C) FPO (D) ISO

(22) માનવ વિકાસ આંકમાં 188 દેશોમાંથી ઉચ્ચ માનવ વિકાસ આંક ધરાવતા કુલ કેટલા દેશો છે ?

- (A) 49 (B) 38
 (C) 45 (D) 56

(23) ભ્રષ્ટાચાર સંબંધી ફરીયાદ કરવા માટેનો હેલ્પલાઈન ટોલ ફ્રી નંબર નીચેનામાંથી કયો છે ?

- (A) 1800-2334-4444 (B) 1800-233-022
 (C) 1800-2222-2323 (D) 1800-233-0111

(24) નીચેનામાંથી કયા શહેરમાં મેટ્રોરેલ સેવા જોવા મળે છે ?

- (A) જયપુર (B) વારાણસી
 (C) હેદરાબાદ (D) બેંગાલુરુ

વિભાગ - B

નીચે આપેલા કુલ 13 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 9 પ્રશ્નોના જવાબ લખો. (પ્રત્યેકના 2 ગુણ) (18)

- (25) “દ્રવિડોએ ભારતીય સંસ્કૃતિના વિકાસમાં મહત્વનો ફાળો આપેલ છે.” - વિધાન સમજાવો.
 (26) વારસો એટલે શું ?
 (27) “માનવજીવનનો સંબંધ શરૂઆતથી જ વૃક્ષ અને વનરાજી સાથે જોડાયેલો છે” વિધાન સમજાવો.
 (28) સાંસ્કૃતિક વારસાના ભાગરૂપે ભારતના જે સ્મારકને રૂપિયા 100 ની નવી ચલણ નોટમાં ચિત્રરૂપે સ્થાન મળેલ છે તેનો પરિચય આપો.
 (29) આપણા વારસાને લોકો કઈ કઈ રીતે નુકસાન પહોંચાડે છે.
 (30) જમીન ધોવાણ અટકાવવાના ઉપાયો.
 (31) વહીવટી દૃષ્ટિએ જંગલોના પ્રકાર જણાવી, તેનું વર્ણન કરો.
 (32) ‘જળ પ્લાવિત ક્ષેત્ર’ વિકાસ માટે કયા કયા કાર્યક્રમો હાથ ધરવા જોઈએ.
 (33) બાયોગેસ વિશે ટૂંકનોંધ લખો.
 (34) ઔદ્યોગિક પ્રદૂષણો વિશે માહિતી આપો.
 (35) ભારતના રસાયણ ઉદ્યોગો વિશે માહિતી આપો.
 (36) સંગ્રહખોરી ભાવ વૃદ્ધિનું કારણ અને અસર પણ છે.
 (37) પારિભાષિક શબ્દો સમજાવો : (૧) કુગાવો (૨) સબસિડી

વિભાગ - C

નીચે આપેલા કુલ 9 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 6 પ્રશ્નોના મુદ્દાસર જવાબ લખો. (પ્રત્યેકના 3 ગુણ) (18)

- (38) મોહે-જો-દડોના મકાનમાં કઈ-કઈ વિશેષતાઓ હતી ?
 (39) વન્યજીવ વિનાશનાકારણો જણાવો.
 (40) આર્થિક વૃદ્ધિ અને આર્થિક વિકાસ વચ્ચેનો તફાવત લખો.
 (41) નીચે આપેલ પારિભાષિક શબ્દો સમજાવો.
 (1) રાષ્ટ્રીય સંસાધન
 (2) અક્ષત વનસ્પતિ
 (3) આર્દ્ર ખેતી
 (42) પ્રાચીન યુગના તમિલ સાહિત્યનો પરિચય આપો.
 (43) આતંકવાદની સામાજિક અસરો જણાવો.
 (44) સ્થિરતા સાથેનો ભાવવધારો દેશના આર્થિક વિકાસની પૂર્વ શરત છે- કારણ આપો.
 (45) આર્થિક ઉદારીકરણનો અર્થ આપી તેના લાભો જણાવો.
 (46) માનવવિકાસને માનવજીવનની કઈ કઈ બાબતો સાથે સંબંધ છે ?

વિભાગ - D

નીચે આપેલા 47 થી 54 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ ચાર પ્રશ્નોના જવાબ લખો અને પ્રશ્ન 54 નકશો ફરજિયાત છે. (પ્રત્યેકના 4 ગુણ) (20)

- (47) વૈદક શાસ્ત્ર અને શૈલ્ય ચિકિત્સાના ક્ષેત્રે ભારતનું મહત્વનું યોગદાન જણાવો.
 (48) દર વર્ષે કયા સ્થાપત્ય પર રાષ્ટ્રીય તહેવાર નિમિત્તે ધ્વજવંદન થાય છે તે વિગતવાર ખ્યાલ આપો.
 (49) હરિયાણી ક્રાંતિ વિશે ચર્ચો.
 (50) ગરીબી એટલે શું ? ગરીબી રેખા હેઠળ જીવતા લોકોના લક્ષણો જણાવો.
 (51) ભાવવૃદ્ધિના કારણોની ચર્ચા કરો. (કોઈપણ ચાર)
 (52) રાષ્ટ્રીય અન્ન સલામતી કાયદાની જોગવાઈ જણાવો.
 (53) ગરીબી ઘટાડવા માટેની વ્યૂહરચનાઓ જણાવો.
 (54) ભારતના રેખાંકિત નકશામાં નીચેની વિગતો યોગ્ય સંજ્ઞાઓ વડે યોગ્ય સ્થાને દર્શાવો.
 (1) કાઝીરંગા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન
 (2) તાંબા ઉત્પન્ન કરતો દેશ
 (3) ઈલેક્ટ્રોનિક ઉદ્યોગનું કેન્દ્ર (નામ સાથે)
 (4) રાષ્ટ્રીય જળમાર્ગ-2

PAPER-4

વિભાગ - A

નીચે આપેલ પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ ઉત્તર લખો. (પ્રત્યેકના 1 ગુણ) (24)

યોગ્ય જોડકાં જોડો.

વિભાગ - A

વિભાગ - B

- (1) રોઝડી (A) લોથલનો કારીગરો
 (2) તાંબા અને કાંસાના ઓજારો (B) ગલિયારા

- (3) મસ્જિદની અંદર આવવા જવાનો રસ્તો (C) રાજકોટ જિલ્લો
(4) પર્વતીય જમીન (D) કિબલા
(5) UNDP (E) હિમાલયની ખીણો અને ઢોળાવોના ક્ષેત્રો
(F) સંયુક્ત રાષ્ટ્ર વિકાસ કાર્યક્રમ

❖ વિધાનો ખરાં છે કે ખોટાં તે જણાવો.

- (6) પ્રાચીન ભારતના સૂફી સંતોએ ભારતની એકતા પર ભાર મૂકી સમગ્ર દેશને “ભારત વર્ષ” એવું વિશાળ નામ આપ્યું હતું.
(7) 20 મી સદીની શરૂઆતમાં ભારતના જંગલોમાં 40 હજાર કરતા વધારે વાઘ હોવાનો ઉલ્લેખ છે.
(8) ભારતનો સૌથી લાંબો રેલમાર્ગ કશ્મીરથી કન્યાકુમારીને જોડતો રેલમાર્ગ છે.
(9) વલભી વિદ્યાધામ ગુજરાતમાં આવેલું હતું.
(10) વિશ્વમાં રબરના ઉત્પાદનમાં ભારત પ્રથમ ક્રમે છે.

❖ એક-બે શબ્દોમાં જવાબ આપો.

- (11) સીસાની ધાતુને કયા નામથી ઓળખાય છે .
(12) કયા દિવસને “પર્યાવરણ દિન” તરીકે ઉજવવામાં આવે છે ?
(13) ભેદભાવહીન આંતર રાષ્ટ્રીય વ્યાપારને પ્રોત્સાહન કોણ પુરું પાડે છે ?
(14) ગરીબીનો કયો ખ્યાલ વિકસિત દેશોમાં પ્રચલિત છે ?

❖ ખાલી જગ્યા પૂરો.

- (15) સંસ્કૃતના સુંદરમાં સુંદર કાવ્યગ્રંથોમાં _____ ની ગણના થાય છે. (ગીતગોવિંદ, રાજતરંગીણી, આદિપુરાણ)
(16) આજે પણ ભારતમાં _____ % શહેરોમાં પેયજળની તીવ્ર અછત જોવા મળે છે. (8, 12, 10)
(17) બજારતંત્રમાં _____ તત્વ અનોખી કામગીરી બજાવે છે. (ઉત્પાદન, સ્પર્ધા, વેચાણ)
(18) ઈલોરાની _____ નંબરની ગુફામાં કૈલાસ મંદિર આવેલું છે. (16, 18, 13)
(19) ગુજરાતમાં બારેમાસ ખુલ્લુ રહેતું બંદર _____ છે. (ઓખા, પોશિત્રા, પોરબંદર)

❖ નીચેના પ્રશ્નો માટે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ શોધી લખો.

- (20) નીચેની બહુહેતુક યોજનાઓને તેના લાભનિવિત રાજ્યની સાથે જોડી યોગ્ય ક્રમ પસંદ કરો.

વિભાગ - A

- (1) દામોદર ખીણ
(2) હીરા કુંડ
(3) ચંબલ ખીણ
(4) નાગાર્જુન સાગર

વિભાગ - B

- (A) ઓડિશા
(B) પશ્ચિમ બંગાળ
(C) તેલંગણા
(D) મધ્ય પ્રદેશ

- (A) (1-b), (2-a), (3-c), (4-d)
(B) (1-b), (2-a), (3-d), (4-c)
(C) (1-d), (2-c), (3-b), (4-a)
(D) (1-c), (2-d), (3-a), (4-b)

- (21) નીચે આપેલ લોગો કઈ સંસ્થાનો છે ?

- (A) વૂલમાર્ક (B) હોલમાર્ક
(C) એગમાર્ક (D) MPO

- (22) માનવ વિકાસ અહેવાલ -2015 મુજબ નેપાળનો માનવ વિકાસ આંક કેટલો છે ?

- (A) 0.548 (B) 0.570
(C) 0.609 (D) 0.536

- (23) આપણા સમાજમાં સૌથી વધુ અસુરક્ષિત વર્ગ કયો છે ?

- (A) સ્ત્રીઓ (B) વૃદ્ધો
(C) યુવાનો (D) બાળકો

- (24) બાજુમાં દર્શાવેલ નિશાની કઈ સડક યોજનાની છે ?

- (A) સ્વર્ણિમ ચતુર્ભુજ યોજના
(B) પ્રધાનમંત્રી ગ્રામ સડક યોજના
(C) એક્સપ્રેસ ધોરીમાર્ગ યોજના
(D) રાષ્ટ્રીય ગ્રામ સડક યોજના

વિભાગ - B

❖ નીચે આપેલા કુલ 13 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 9 પ્રશ્નોના જવાબ લખો. (પ્રત્યેકના 2 ગુણ) (18)

- (25) સાંસ્કૃતિક વારસો એટલે શું ? આપણા સાંસ્કૃતિક વારસામાં કઈ કઈ બાબતોનો સમાવેશ થાય છે ?
(26) સંસ્કૃતિ માનવીને ‘જીવન જીવવાની રીત’ શીખવે છે, એમ સાથી કહી શકાય ?
(27) પાટણના પટોળા વિશે ટૂંક માહિતી આપો.
(28) “પ્રાચીન સમયથી ભારત તીર્થભૂમિ રહ્યું છે.” આ વિધાન સમજાવો.
(29) આપણા વારસાનું સંરક્ષણ સાથી આવશ્યક બન્યું છે ?
(30) ભૂમિ સંરક્ષણના ઉપાયો જણાવો.
(31) અભયારણ્ય એટલે શું ?
(32) સિંચાઈના મુખ્ય માધ્યમો કેટલા છે ? કયા કયા ?
(33) “આધુનિક યુગને ખનીજયુગ” કહે છે. શા માટે ?
(34) ભારતનો સુતરાઉ કાપડ ઉદ્યોગ કઈ કઈ સમસ્યાઓનો સામનો કરી રહ્યો છે ?
(35) ભારતના સિમેન્ટ ઉદ્યોગ વિશે ટૂંકમાં માહિતી આપો.
(36) આવશ્યક ચીજ વસ્તુઓનો ધારો શું છે ?
(37) ‘ધનિક ભારતમાં ગરીબો વસે છે.’-વિધાન સમજાવો.

વિભાગ - C

❖ નીચે આપેલા કુલ 9 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 6 પ્રશ્નોના મુદ્દાસર જવાબ લખો. (પ્રત્યેકના 3 ગુણ)

- (38) ગોપુરમ સ્થાપત્ય વિશે જણાવો.
(39) પ્રાચીન ભારતના એક નગર તરીકે લોથલનો પરિચય આપો.
(40) બજાર પધ્ધતિના લક્ષણો જણાવી, તેની ખામીઓ જણાવો.
(41) નીચે આપેલા પારિભાષિક શબ્દો સમજાવો.
(1) જમીન ધોવાણ
(2) ખાનગી જંગલ

(3) રવિપાક

- (42) ગુપ્તયુગ સંસ્કૃત સાહિત્યનો સુવર્ણયુગ શાથી કહેવાય ?
 (43) સાંપ્રદાયિકતા દૂર કરવાના ઉપાયો જણાવો.
 (44) જો ભારતમાં બેરોજગારી ઘટાડવી છે, તો 'શ્રમ શક્તિનું યોગ્ય આયોજન' શ્રેષ્ઠ પુરવાર થઈ શકે છે.- સમજાવો.
 (45) ટકાઉ વિકાસની વ્યુહરચના સમજાવો.
 (46) માનવ વિકાસ આંકની ગણતરી માટેના નિર્દેશકો સમજાવો.

વિભાગ - D

નીચે આપેલા 47 થી 54 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ ચાર પ્રશ્નોના જવાબ લખો અને પ્રશ્ન ૫૪ નકશો ફરજિયાત છે. (પ્રત્યેકના 4 ગુણ) (20)

- (47) પ્રાચીન ભારતે ગણિત શાસ્ત્રમાં સાધેલી પ્રગતિ વિશે નોંધ આપો.
 (48) ભારતનો સૌથી ઉંચા પથ્થર નિર્મિત મિનારો વિશે વિગતવાર ચર્ચા કરો.
 (49) ખેતીક્ષેત્રે થયેલ સંસ્થાગત સુધારાની ચર્ચા કરો.
 (50) ભારતમાં બેરોજગારીનું પ્રમાણ વર્ણવો.
 (51) રાજકોષીય પગલાં-ભાવ નિયંત્રણ તરીકે સમજાવો.
 (52) વૃદ્ધોના રક્ષણ અને કલ્યાણ માટે સરકારે કઈ કઈ જોગવાઈઓ કરી છે ?
 (53) ગરીબીનું માપન કઈ રીતે થાય છે, વિધાન સમજાવો.
 (54) ભારતના રેખાંકિત નકશામાં નીચેની વિગતો યોગ્ય સંજ્ઞાઓ વડે યોગ્ય સ્થાને દર્શાવો.
 (1) મગફળી ઉત્પન્ન કરતો પ્રદેશ
 (2) પડખાઉ જમીન વિસ્તાર
 (3) કાન્હા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન
 (4) ભાખરા-નંગલ યોજના

PAPER-5**વિભાગ - A**

નીચે આપેલ પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ ઉત્તર લખો. (પ્રત્યેકના 1 ગુણ) (24)

યોગ્ય જોડકાં જોડો.

વિભાગ - A

વિભાગ - B

(1) મુનસર તળાવ	(A) સહન
(2) ભારતીય સંગીતનો પ્રમાણભૂત ગ્રંથ	(B) વિરમગામ
(3) મસ્જિદનું પ્રાંગણ	(C) સંગીત રત્નાકર
(4) ઓક્સિજન, નાઈટ્રોજન	(D) સંગીત પરિજાત
(5) ઉચ્ચતમ માનવવિકાસ આંક	(E) કુલ 49 દેશોનો સમાવેશ
	(F) સર્વ સુલભ સંસાધનો

વિધાનો ખરાં છે કે ખોટાં તે જણાવો.

- (6) ભારતની આબોહવા જ વિશ્વમાં તેની વિશિષ્ટ ઓળખ છે.
 (7) દીપડાથી થોડું ઊંચું, ભરાવદાર ગોળ મોઢું અને ઊચ્ચ કાનથી હેણોતરાને ઓળખી શકાય છે.

(8) પ્રસારભારતી દેશનું સ્વાયત પ્રસારણ નિગમ છે.

- (9) મહાવીર સ્વામીએ તક્ષશીલા વિદ્યાપીઠમાં ચૌદ યાતુર્માસ કર્યા હતા.
 (10) આપણા માંસાહારી લોકો માટે કઠોળ એ પ્રોટીનનો મુખ્ય સ્ત્રોત છે.

એક-બે શબ્દોમાં જવાબ આપો.

- (11) CASE નું પુરું નામ જણાવો.
 (12) ટકાઉ વિકાસ એટલે શું ?
 (13) ઈ.સ. 1991 ની ઔદ્યોગિક નિતી અન્વયે કયા કયા આર્થિક સુધારાઓ અમલમાં મુકવામાં આવ્યા છે ?
 (14) આપણા આયોજનની સૌથી નબળી કડી કઈ છે ?

ખાલી જગ્યા પૂરો.

- (15) હિન્દી ભાષાની મુખ્ય બોલીઓમાં _____ બોલીનો સમાવેશ થતો નથી. (ભોજપુરી, વ્રજ, અવધિ)
 (16) આજે મેઘરજમાં પાણીના પોકાર વચ્ચે _____ ની 136 વિધા જમીનમાં ઊનાળુ પાક લહેરાઈ રહ્યો છે. (બેડજ, ખેડા, નર્મદા)
 (17) _____ પદ્ધતિને 'મુક્ત અર્થતંત્ર' તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે. (સમાજવાદી, મિશ્ર અર્થતંત્ર, બજારવાદી)
 (18) _____ એટલે બૌદ્ધ સાધુઓનું પ્રાર્થના કે ઉપાસના માટેનું સ્થળ. (વિહાર, નિવાસસ્થાન, ચૈત્ય)
 (19) વ્યાપાર તુલાને હકારાત્મક બનાવવા સરકારે _____ પ્રોજેક્ટ શરૂ કર્યો છે. (સ્ટાર્ટઅપ ઈન્ડિયા, મેકઈન ઈન્ડિયા, ડિજિટલ ઈન્ડિયા)

નીચેના પ્રશ્નો માટે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ શોધી લખો.

- (20) સ્પષ્ટ વાવેતર ક્ષેત્રના લગભગ કેટલા ટકા ભાગમાં સિંચાઈ થાય છે.
 (A) 35 (B) 37
 (C) 38 (D) 42
 (21) વિશ્વ ગ્રાહક અધિકાર દિન કયારેકે કયા દિવસને ઉજવવામાં આવે છે.
 (A) 24 ડિસેમ્બર (B) 15 મી માર્ચ
 (C) 18 ફેબ્રુઆરી (D) 5 મી જુન
 (22) નીચેનામાંથી કયા દેશનો માનવ વિકાસ આંક ભારત કરતાં વધુ છે ?
 (A) ભુતાન (B) માલદીવ
 (C) બાંગ્લાદેશ (D) મ્યાનમાર
 (23) ભારતમાં સૌથી ઓછી વૃદ્ધોની સંખ્યા કયા રાજ્યમાં છે.
 (A) કેરલામાં (B) ઉત્તર પ્રદેશમાં
 (C) અરુણાચલ પ્રદેશમાં (D) મેઘાલયમાં
 (24) ગુજરાતમાં નીચેના પૈકી કયા સ્થળે રજજુ માર્ગ આવેલા નથી.
 (A) પાવાગઢ (B) અંબાજી
 (C) આહવા (D) સાપુતારા

વિભાગ - B

નીચે આપેલા કુલ 13 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 9 પ્રશ્નોના જવાબ લખો. (પ્રત્યેકના 2 ગુણ) (18)

- (25) પ્રાકૃતિક વારસો એટલે શું ? આપણા પ્રાકૃતિક વારસામાં કઈ કઈ બાબતોનો સમાવેશ થાય છે ?
 (26) ભારતીય વારસાના જતન અને સંરક્ષણ અંગે આપણી બંધારણીય ફરજો જણાવો.